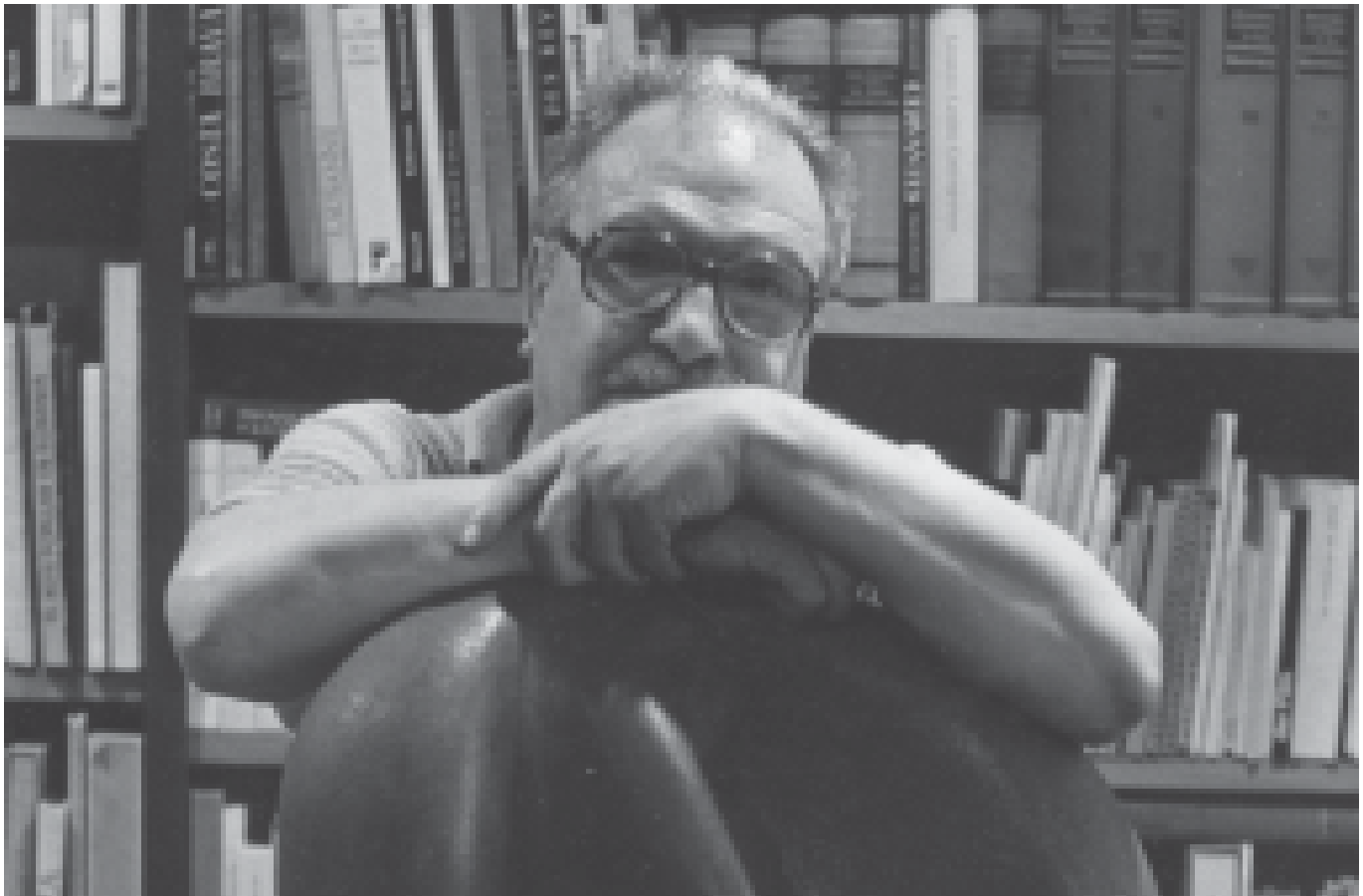

Glòria Fusté
Historiadora de l'art
Museu de Granollers

Cumella, constructor de suggestions

Monografia

Antoni Cumella, els anys 70. (Fotografia: Toni Cumella)

Presentar i citar alguns fets i reflexions d'aquest artista i de la seva obra és l'objectiu d'aquest text. No es tracta, per tant, de fer un estudi exhaustiu de l'obra i del context històric i artístic de Cumella. La monografia té dues parts: el text on es recullen reflexions, pensaments i suggestions davant l'obra, i la cronologia, on es recullen els episodis més significatius que va viure Antoni Cumella.

Comencem afirmant que l'acció de redescobrir és una constant en el coneixement de l'obra i la vida de Cumella. Aquest aprenentatge ha anat acompanyat d'una progressiva admiració, paral·lela a una creixent curiositat i interès per la inventiva constant d'Antoni Cumella. A l'hora d'apropar-m'hi he d'assenyalar la importància que va tenir el treball desenvolupat amb Manel Clot amb motiu de la preparació de l'exposició *Cumella, processos escultòrics*, que es presentarà al Museu de Granollers l'1 de desembre de 2005 (i que romandrà oberta fins al 2 d'abril de 2006). Clot fa una nova lectura del treball de Cumella, des d'una perspectiva actual, posant l'accent en l'escultura i, per tant, en el procés, a la vegada que resitua un artista del segle xx implicat en el context històric.

La creació plàstica d'Antoni Cumella configura un entramat que s'ha situat en diferents pràctiques artístiques; tot i així, davant de qualsevol obra de Cumella hi ha una identificació pròpia de l'autoria. La forta personalitat i singularitat del seu llenguatge es fa palesa des dels gerros, passant per les escultures, fins a les plaques i els murals. Cumella és més conegut per les seves peces de torn, però no seria just valorar l'obra únicament des d'aquest vessant, i sense fer una reflexió sobre els seus treballs

Fotografia: Arxiu família Cumella

escultòrics i murals, com també les intervencions en l'arquitectura. El rol ceramista queda superat. Antoni Cumella és un artista.

CONSTRUCTOR DE CORBES, QUE DONEN LES FORMES I CREEN ESPAIS

Aquesta empremta única i tan personal que tenen les peces de Cumella i aquesta capacitat tan seva de produir formes, se'm descobrí a poc a poc, vivint un episodi decisiu quan, amb motiu de la preparació de l'exposició, vaig anar a casa d'Agnès Vendrell (viuda de l'artista) per documentar la col·lecció.

Sèrie de torn. (Fotografies: Arxiu família Cumella)

El taller de l'artista. (Fotografia: Arxiu família Cumella)

Per facilitar la feina varen agrupar tots els gerros sobre una gran taula. Sense preparar-ho les obres van constituir un dens bosc de formes i colors. Les obres de Cumella són inacabables, amb una renovada vitalitat que les fa veure sempre diferents.

Davant d'aquesta setantena de peces, ressaltava una varietat formal i cromàtica constituïda per múltiples formes simples, essencials, que incitaven a la comparació, i que alhora expressaven la idea de rotació –pròpia del torn que mostra la fascinació de

la corba, que neix de l'ovoïde, per arribar a l'esfera, a l'esferoïde, a la campana, al bust, al cilindre i al con. Aquesta idea de rotació va ser parcialitzada per Cumella en les peces. Veient les peces dels anys cinquanta, és fàcil poder extreure totes les fases d'aquesta idea de rotació que tenen. Cumella atura el procés de rotació conscientment, creant així múltiples fragmentacions o, el que és el mateix, múltiples fases de la corba. Antoni Cumella és un constructor de formes.

El resultat són formes pures, que donen la sensació de fàcil execució, com si el procés s'aturés de forma aleatòria. Però no és així: Cumella pujava el fang i creava la peça amb l'habilitat executiva de qui sap què fa, i en resulta aquella sensació de facilitat, del no-esforç. No es veu la dificultat de l'acció per la perfecció del gest. Així veig el de Cumella, un gest que dibuixa la idea de rotació que dóna la corba, i aquesta fa la forma que l'artista té al cap. Un gest àgil i ràpid que crea una forma simple i pura, i que provoca aquesta sensació de facilitat. El volum equilibrat, simètric i harmònic suggereix la sensació de tranquil·litat, serenitat i control a l'espectador. Apareix la forma mental que Cumella volia fer. La transformació de l'immaterial mental a material real sembla un pas natural, senzill i de fàcil execució: només per l'habilitat i claredat conceptual de l'artista.

L'esmalt és l'element final que contribueix a subratllar les formes de les peces o alleugerir-les, accentuant la seva direccionalitat, la pesadesa de la base o l'esveltesa del cos, així com en altres casos, la rodonesa de la forma. Hi trobem, doncs, peces que

parteixen d'una base circular i creixen verticalment en espiral. Aquesta forma circular pot ser assenyallada per l'esmalt amb petites línies fetes amb pinzell. Són peces en general monocromes, com agradaven a Cumella, però amb una extraordinària riquesa de matisos, gradacions, granulats, esquitxos i relliscades de vernís. Aplica una quantitat exacta d'esmalt, vernís vitri aplicat per fusió i que rellisca per les parets del gerro, aturant-se just abans d'arribar a la base, com un vestit fet a mida per a aquella forma cos concreta. Antoni Cumella és un constructor de matisos.

La sensació de l'inabastable que es té davant de l'obra de Cumella –com allò inesgotable, que no deixa de sorprendre, de donar nous matisos i provocar nous efectes– ha estat recollida en el text de Joan Sacs. Quina raó tenia quan en el text de presentació de la primera exposició individual de l'artista, el 1936, a les galeries Syra de Barcelona, assenyallava «(...) no us cansareu mai d'admirar les més reeixides de les presents obres i com en una pintura o en una escultura de mà de mestre, descobrireu constantment, en l'enlluernadora restallera de bols i gerros d'Antoni Cumella, una infinitat de suggestions (...)».¹

A part de les suggestions que visualment ens provoca, hi ha un element complementari del visual, el tacte, com escrivia José María Valverde a *Aproximación a la obra de Antonio Cumella*, «(...) la cerámica invita a la suave colaboración de la mano para comprobar y enriquecer la imagen visual (...) no habremos llegado a disfrutar lo que nos ofrece la cerámica mientras no notemos cierto cosquilleo en las yemas de los dedos –e incluso cabe decir que la prueba y la medida del valor de la cerámica está en función de su incitación al sobo (...)».² Evidentment, la visió i el tacte són factors importantíssims en l'obra. També el pes, l'acció de sospesar la peça és un altre estímul: els seus vasos es redescobreixen agafant-ne un amb les mans. És molt curiós el pas de la fragilitat visual d'un gerro, d'esveltesa il·limitada i de rigorosa estretesa corporal, acabat

amb una minúscula boca i d'una alçada que assenyala el límit tècnic permès pel torn, i com es transforma en un objecte nou, amb un pes, una corporeïtat i una textura fins aquell moment desconegudes. Com pesen els gerros de Cumella! És en aquest moment quan destaca el gruix de les parets, la unitat indivisible de la peça, la subtileza de les corbes que dibuixen el buit interior o, manllevant les paraules de Trinidad Sanchez Pacheco, «que de la relació de la rodonesa en la vertical va sorgint la forma».³

Enfront de l'obra, és inevitable preguntar-se: d'on vénen aquestes formes?; com aconsegueix aquests colors?, per què escull el gres? i quines són les inquietuds que mouen a Cumella?

Fotografia: Arxiu família Cumella

1 Joan Sacs: *Catàleg Galeries Syra*, Barcelona 1936.

2 José María Valverde: *Catàleg de l'exposició de Premios Nacionales*, Madrid 1975.

3 Trinidad Sanchez Pacheco: *Clasicisme del torn: Artigats i Cumella*, sala d'art Artur Ramon, Barcelona 1992.

Text de Joan Sacs per a l'exposició a les galeries Syra de Barcelona, 1936.

No entrarem de nou en el discurs obsolet sobre la classificació d'art i arts aplicades, aquest discurs que, ja el 1936, Joan Sacs va tancar parlant sobre l'obra de Cumella. El text assenyalava dues idees crucials per poder, i ja de forma definitiva, entrar en l'obra. La primera, que les peces de Cumella són obres d'art, i la segona, que està implícita en l'essència de la primera, que les obres de Cumella han perdut la seva funcionalitat encara que en l'origen existís. La peça de torn de Cumella no segueix la tradició dels antics vasos, les seves peces de gres no estan sotmeses a cap necessitat pràctica. La tècnica del torn obliga la boca al final de la forma, però aquesta obertura significa l'entrada al món de l'escultura. Les formes i per tant el volum abracen l'espai interior que ocupa un espai, i creen al mateix temps un altre espai. Per això diem que els gerros de Cumella són escultures i, com ell mateix

va dir, «la peça de torn és una escultura de revolució». El gres és la matèria que s'esculpeix i l'espai que ella crea i envaeix. Com recull José de Castro Arines en el catàleg de l'exposició Premios Nacionales de 1975 a Madrid sobre els gerros de Cumella «(...) La alfarería de Cumella tiene unas exigencias plástico-arquitectónicas, que es como decir exigencias espaciales, sin las cuales sería muy difícil organizar las figuras y precisar los ritmos de esta creatividad cerámica (...)».⁴

Entenem els gerros de Cumella com purs objectes tridimensionals, formes que són volums escultòrics. Manel Clot així els presenta en l'exposició de Granollers. Són la memòria de les formes, el teixit formal, cadascuna de les diferents maneres d'existència, d'acció o de manifestació d'una mateixa cosa o substància. Són exigències espacials.

4 José de Castro Arines: *Catàleg de la galeria Zarte, Bilbao 1974*.

Fotografia: Arxiu família Cumella

El gerro de Cumella és un objecte tridimensional subjecte a una simetria pròpia del torn. I és aquesta tècnica l'única diferència que trobem amb les escultures que farà anys més tard. Les escultures són peces de gran format, asimètriques i abstractes. En aquesta abstracció la forma concreta, la realitat, és l'element experimental i visual de l'artista. A l'espectador l'objecte escultòric li suggerirà referents, al·lusions, o formes lligades a la seva experiència.

Llegit des d'una perspectiva actual i coneguda la gran experimentació formal que Cumella va dur a terme al final dels quaranta i durant tota la dècada dels cinquanta, en les peces de torn sembla que les formes s'escapin definitivament de les limitacions pròpies del torn, alliberant-se en els grans volums escultòrics que va fer a final dels anys seixanta. Aquests grans cossos escultòrics són de la mateixa matèria que les peces anteriors: el gres, material preferit per l'artista, encara que n'hi ha d'altres de més refinats, com la porcellana. Cumella és fidel al gres, i per una raó molt simple: permet una ductilitat superior i, per tant, més llibertat de forma.

La textura, juntament amb la direcció, l'escala, la dimensió, el color i el to, són elements bàsics de la comunicació visual. Les peces de Cumella els tenen en compte tots, i provoquen en l'espectador un seguit d'estímuls.

Escultura de gres esmaltat, 1975. Col·lecció família Cumella. (Fotografia: Toni Cumella)

Si ens fixem en els contorns d'algunes peces de gres esmaltat, veurem com totes poden expressar una de les tres direccions visuals bàsiques. El quadrat ens dóna la vertical i l'horitzontal, el triangle mostra la diagonal, i el cercle assenyala la corba. Si ho fem amb un conjunt petit de peces, sorprèn el joc de comparació de les tres direccions. No és difícil trobar un gerro en forma el·líptica d'una alçada màxima de 6 cm amb una clara direcció visual horitzontal, al costat d'un altre de 47 cm d'alçada i que té una direcció vertical. El mateix podem aplicar a les escultures: una escultura amb una direcció horitzontal amb 20 cm d'alçada per 58 cm d'amplada, enfront d'una altra de 61 cm d'alçada per 30 cm d'amplada amb una direcció bàsica diagonal. Sembla que Cumella volgués mostrar en les peces els límits formals i les direccionalitats visuals més agosarades i contraposades.

LLIBRETES DE COLORS

A part dels contorns hi ha el color, l'element que té més afinitat directa amb les emocions, i és una de les experiències visuals més penetrants. Els colors provoquen estímuls comuns i simbòlics. En unes petites llibretes, Cumella va recollir els seus colors. Aquestes pàgines són plenes de fórmules químiques corresponents a les pastes dels diferents esmalts, que donen els diferents colors. Aquesta rigurosa recopilació que feia no és estranya coneixent el procediment d'aplicació de l'esmalt. L'artista no veu el color fins que no ha passat pel forn; la pasta que s'aplica al gres no respon a l'acabat final. Això no descarta un element casual, però sí que hi ha una reacció on l'artista no té una manipulació directa. Quan la peça surt del forn, no hi ha retoc possible, l'artista ha finalitzat el procés creatiu i el resultat és definitiu, a diferència d'altres tècniques artístiques on sempre es pot manipular o retocar.

Cumella tornejava o esculpia la forma, la deixava assecar, tot seguit la peça entrava al forn i era escaldada a 800°-900°. Després esmaltava la peça, i una segona fornada era pròpiament la cocció a 1.300°. En el procés d'Antoni Cumella hi ha dos moments clau: donar la forma i aplicar l'esmalt idoni. Cumella passejava pel taller mirant les peces escaldades i pensava quin color aplicar a les formes. Era un moment decisiu: per Cumella la forma determinava el color.

Quan obria el forn i treia les peces després de la cocció volia estar sol. Si alguna peça no responia a la idea que l'artista volia era destruïda immediatament; la trencadissa es produïa potser pel rigor que s'imposava en el seu treball, o perquè la peça, encara que tècnicament fos perfecta, no responia a la perspectiva que tenia abans de la seva cocció. Si havia pensat un blau, un ocre o un beix concret, no li servia cap altre blau, ocre o beix. Cumella va ser una gran coneixedor dels esmalts, com es pot veure clarament en el vermell sang de bou que va aconseguir en moltes de les peces. Dins del color, era un mestre en la diversitat de matisos, la saturació i la brillantor que hi posava. Antoni Cumella és un constructor d'intensitats cromàtiques i de textures.

Treball d'una placa. (Fotografies: Arxiu família Cumella)

Fotografia: Arxiu família Cumella

Escultura de gres esmaltat, 1973. Col·lecció família Cumella.
(Fotografia: Toni Cumella)

La dimensió és un altre element per comentar de l'obra de Cumella. Em refereixo tant a les escultures com a les peces de torn i a les grans intervencions en l'arquitectura. La seva capacitat dimensional no és tan sols el gran contrast que hi ha entre els treballs arquitectònics respecte a les peces de torn, sinó que també dins d'aquestes hi ha una sorprenent diversitat de dimensions: peces de petit format enfront de grans volums. Durant el treball de documentació de les obres, van arribar unes fitxes del fons de la Generalitat. En mirar les mides d'aquestes peces tot feia pensar que es tractava d'un error. Enfront d'unes peces de 47 cm d'alçada i un diàmetre màxim de 30 cm, Cumella va fer peces d'una alçada de 7 cm amb un diàmetre màxim de 5 cm. Realment miniatures.

Cumella és un constructor d'espai, pensant en tot allò que es desenvolupa de forma tridimensional. Aquestes formes primigènies són el «negatiu» exacte d'un gest humà. Si recordem el que deia Juan Eduardo Cirlot: «l'objecte de Cumella està sotmès a la llei d'economia de mitjans», referint-se a les múltiples possibilitats que tenen lloc en una fórmula summament limitada, encara és més sorprenent el treball, per la singularitat, originalitat i exclusivitat, i també per l'enorme varietat d'intervencions en l'espai.

L'IDEOLECTE REITERATIU D'UN ARTISTA

El gres és el material del seu llenguatge. Una activitat creadora, com assenyala Manel Clot, amb cinc idees centrals i persistents: la transversalitat, el procés, la transformació, l'espai i la integració.⁵ I tot aquest llenguatge es manifesta amb el fang com a element constant. L'exposició *Cumella, processos escultòrics* ha tingut com a tesi curatorial proposar una relectura que permeti resseguir el pensament i l'obra de l'artista, per tal de comprendre el procés escultòric com a transversalitat.

Un altre element reiteratiu en la seva obra és la naturalesa. Tant els volums morfològics de Cumella com els motius dels acabats estan lligats a la naturalesa. Anomenem traçats temàtics tots aquests acabats textures, que constitueixen un entramat de

5 Manel Clot: *Catàleg Cumella processos escultòrics*, Granollers 2005.

formes vegetals i minerals, i que configuren veritables paisatges espacials. Des del macro al micro, mostra amb la seva incisió o traç essencialista referents que recorden arrels, venes, teixits, vessadures i concentracions d'elements orgànics. En els treballs bidimensionals, els dibuixos i motius recorden formes cel·lulars a vista de microscopi, o òrgans i artèries del cos humà. Les escultures majoritàriament presenten un revestiment que imita un traç vegetal, incisions que fan un mínim relleu, dibuixant línies asimètriques que envolten el volum. El grauat circular, el cercle, és una de les formes bàsiques en els acabats: són petits cercles encadenats que formen línies corbes que ressegueixen i accentuen els contorns ja definits per la forma del volum. L'esfera és l'element essencial de tota l'activitat creadora de Cumella. Als anys setanta va fer una sèrie d'escultures que semblaven veritables pedres, per la seva forma ametllada i per la seva textura pètria.

Si mirem el conjunt de les peces escultòriques no sembla agosarat assenyalar que tenen aquesta essència natura: la majoria es belluguen en formes orgàniques, molt properes al treball de Henry Moore. Cumella tenia la seva naturalesa dins de casa: el jardí de cactus, tots diferents, repartits pel seu trencadís, de clara inspiració gaudiniana, com veurem en les seves intervencions en l'arquitectura. També havia fet una col·lecció de minerals.

LA LECTURA NO DECORATIVA DE L'OBRA

La domesticació que la societat fa de l'art ha portat en ocasions a una lectura exclusivament decorativa de l'obra de Cumella. Al llarg de 2005, en l'exposició del Museu de Granollers hem tingut present aquesta lectura. L'obra parla per si mateixa, la contextualització la referma, no deixa cap dubte i s'omple de nous matisos. És important conèixer la intenció de l'autor i el seu posicionament davant l'art i la societat. La vida i l'obra en Cumella no es poden separar. Els treballs tenen una correlació directa amb les vivències, experiències, interessos i fets viscuts. Evidentment, l'obra no pot ser intel·ligible amb una lectura decorativa i retrògrada, sinó que cal tenir en compte uns episodis clau que li van fer prendre una posició molt determinada i a la vegada expansiva en els diferents camps artístics. Cumella es situa en

Mural per a l'empresa Sandoz a Barcelona, 1972.

(Fotografia: Arxiu família Cumella)

Les taules de la llei, mural per a la Facultat de Dret de Barcelona, 1959, realitzat amb J. M. Subirachs.

(Fotografia Arxiu família Cumella)

Primer mural per a la botiga Georg Jensen de Barcelona, 1958.

(Fotografia: Arxiu família Cumella)

Exposició *Cumella, processos escultòrics*, al Museu de Granollers, 2005. (Fotografia: Pere Cornellas, 2005)

el pensament del seu temps, en l'entramat sociocultural del moment, i en els diferents ambients avant-guardistes.

Els fets significatius, episodis històrics, geogràfics i socioculturals de la seva vida es recullen en l'exposició; per tant, l'experiència vital apareix com el reflex implícit en l'obra. Recordem les vicissituds que va viure Cumella al principi, en un context difícil i limitador. Ho fem per mostrar un Cumella lluitador i amb una voluntat clara d'artista. Cumella és fill de la República. Va viure la Guerra Civil, seguida de la dictadura franquista. Sense entrar en detalls, recordem que l'esclat de la Guerra Civil va trobar un jove Cumella a París, el 1936, gràcies a una borsa d'estudis de la Generalitat de Catalunya, que Cumella va decidir no usar per tornar amb els seus, que va viure la guerra com a sanitari al front d'Aragó fins al 1939 i que, malauradament, una vegada finalitzada, va ser detingut al camp de concentració de Porta Coeli, a València. A tot això, cal afegir que una vegada posat en llibertat, el 1940, li van prendre els drets civils bàsics, entre ells, el passaport. Un artista, doncs, immobilitzat dins de les fronteres espanyoles durant 12 anys, fins al 1952, quan li lliuren el passaport de nou. Durant aquest període està reclòs, però l'obra viatja per Europa i és reconeguda amb diferents premis, com la Medalla d'Or de la Triennial de Milà de 1951.

Els tristos esdeveniments històrics del nostre país, a més de la mateixa evolució del seu procés creatiu, mostren un artista que a la dècada dels cinquanta ha arribat a la maduresa de llenguatge, amb una

enorme experimentació de formes, que a partir del 1953 comença a treballar el format bidimensional, fent les primeres plaques ceràmiques, que anys més tard passen a ser grans volums, intervencions en l'espai, com el primer treball arquitectònic fet per a la botiga Georg Jensen, de Barcelona, el 1958. Després, els treballs arribaren a una tridimensionalitat i intervencionalitat en l'arquitectura molt allunyada dels seus inicis, com el mural *Homage to Gaudí*, al pavelló espanyol de la Fira Mundial de Nova York del 1964, i la gran intervenció a l'edifici Sandoz de Barcelona, el 1972. A mitjan anys seixanta, Cumella s'enfronta a l'escultura –no es relaxa– i reprèn els volums escultòrics dibuixats en l'espai sense la utilització del torn.

L'obra de Cumella és heterogènia, s'inscriu en diferents pràctiques artístiques. Manllevant paraules de Manel Clot, «(...) peces de torn, sí, però també plaques, moltes, i murals, escultures, relleus i escultures de paret, totes intervencions en l'espai i especulacions tridimensionals que del moviment i la gravetat giratòria del torn porten cap a l'espai situacional de l'escultura, de l'escultura cap als processos de transformació de l'arquitectura com a possibilitat, i d'aquesta, novament al torn com a significatiu eix primigeni i constructor (...)».⁶

Sobre l'obra de Cumella podríem escriure molt, podríem anar parcialitzant aspectes tècnics, formals i conceptuals, veure correspondències, contrastos, incidències i diàlegs, en definitiva tornar-la a mirar una vegada i una altra, tornar-la a llegir i tornar-ne a parlar.

6 Manel Clot: *Catàleg Cumella, processos escultòrics*, Granollers 2005.

CRONOLOGIA ANTONI CUMELLA I SERRET (1913-1985)

1913. Antoni Cumella neix el 31 d'agost, a Granollers.

1916. Mor el pare, Joaquim Cumella, joier.

1920. La mare, Francisca Serret, es torna a casar amb Josep Regàs, terrisser.

1928. Fa les primeres peces de ceràmica i recerques sobre esmalts.

1929. Exposició col·lectiva a la Unió Liberal de Granollers.

1930-1935. Fa cursos a l'Escola de Treball de Barcelona, on és alumne de Josep M. de Jujol. També es matricula en un curs de Història de l'Art impartit per Josep Lluís Sert a l'Ateneu Popular de Barcelona.

1932. Exposició a la Biblioteca Popular de Granollers.

1933, 1934 i 1935. Participa en tres edicions consecutives de l'Exposició de Primavera de Barcelona.

1935. És professor de ceràmica al grup escolar Lluís Vives de Barcelona.

1936. Primera exposició personal a Barcelona, a les galeries Syra.

1936. Participa en la VI Triennal de Milà, en la qual obté la medalla d'or.

1936. La Generalitat li concedeix una borsa d'estudis per fer una estada a París.

1936-1939. Torna a Catalunya i passa els anys de la guerra com a sanitari al front d'Aragó, primer, i a l'hospital de Recuperació de Ferits de Llúria, València, després. Finalment és reclus al camp de concentració de Porta Coeli, a València.

1940. Surt en llibertat, però privat dels drets civils bàsics.

1941. Exposició a les galeries Syra de Barcelona, on exposarà regularment després de la guerra, els anys 1942, 1951, 1954, 1956 i 1958.

1942. Noces amb Agnès Vendrell, amb qui tindrà dos fills, Mireia i Toni.

1947. Participa en la I Exposición Nacional de Artes Decorativas, a Madrid.

1950. Exposició col·lectiva a la seu de l'antic Museu de Granollers, organitzada per l'Associació Cultural d'Antiguos Alumnos de Segunda Enseñanza, amb obres de Picasso, Tàpies, Torres-García, Llorens Artigas i Manolo Hugué, entre altres.

1951. Participa a la IX Triennal de Milà, obté la medalla d'or.

1952. Li és retornat el passaport.

1953. Primeres plaques de ceràmica esmaltada.

1954. És professor de ceràmica a l'Escola del Treball de Barcelona.

1954. L'Associació Cultural Antiguos Alumnos de Segunda Enseñanza li organitza l'exposició amb motiu del premi obtingut a la II Biental Hispanoamericana de Arte (a l'Havana).

1954. Porta a terme la Semana de Arte Moderno, amb obres de Miró, Picasso, Torres-García i Braque.

1954. Participa en una de les exposicions del Grup R, *Indústria i arquitectura*, a les Galerías Layetanas de Barcelona.

1955. Exposició important a Madrid, al Museo de Arte Contemporáneo.

1956. Primera exposició a Alemanya, *Keramik von Cumella, lithos von Miró*, a la Städtischen Kunstsammlungen de Bonn.

1956. Exposició *Keramik von Cumella, graphik von Picasso*, a la Haus der Heimat d'Iserlohn.

1956. Exposició *Cumella ceramista, Berto Lardera escultor*, al Hans Lange Museum de Krefeld.

1957. Participa a la XI Triennal de Milà, i obté de nou la medalla d'or.

1957. Exposició a la galeria Entracte de Lausana.

1957. Exposició amb Marc Chagall a la Kunsthalle de Braunschweig.

1957. Exposició al Kunstgewerbemuseum de Zurich.

1957. Exposició *Ceràmica de Cumella, teixits d'artistes internacionals*, a la Kunsthalle de Recklinghausen.

1958. Exposició *Schönheit aus der Hand, Schönheit durch die Maschine*, a la Kunsthalle de Recklinghausen.

1958. Participa en les primeres iniciatives per a la constitució del Museo de Arte Contemporáneo de Barcelona, projecte encapçalat pel crític Alexandre Cirici.

1958. Exposició a la galeria Biosca de Madrid. N'hi farà una altra l'any 1964.

1958. Exposició al Museo de Bellas Artes de Bilbao, amb una escultura d'Eduardo Chillida.

1958. Primer mural per a la botiga Georg Jensen de Barcelona.

1959. Exposició *So wohnt Europa*, Haus der Kunst, Munic.

1959. *Exposició Internacional d'Escultura*, Gmunden.

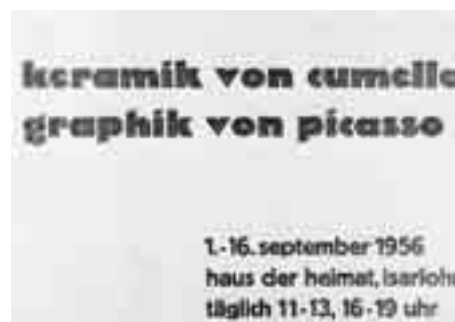
1959. Organitza amb Cirici Pellicer el Premio Granollers de Pintura, que tindrà sis convocatòries, fins al 1964.

1959. Cirici, Cumella i Romà Vallès funden una escola d'art a la mateixa seu del FAD.

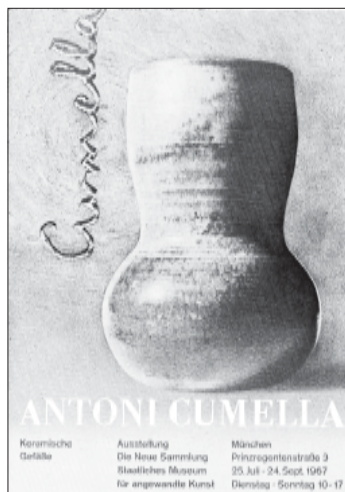
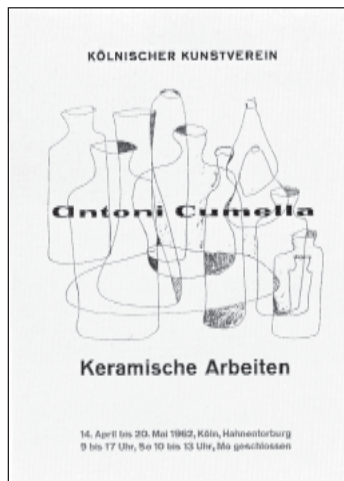
1959. Forma part de la junta de l'Associació d'Artistes Actuals de Barcelona.

1959. Presideix el III Saló de Maig de Barcelona, certamen creat el 1957 per l'Associació d'Artistes Actuals.

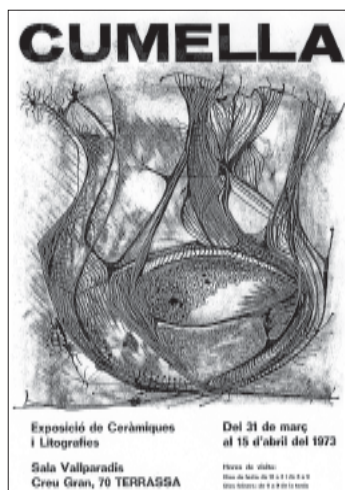
1959. Mural per a la Facultat de Dret de Barcelona, *Les taules de la llei*, realitzat amb J. M. Subirachs.

- 1960. Exposició col·lectiva *Art Aktuel*, Aschaffenburg.
- 1961. Exposició a la galeria Illescas de Bilbao.
- 1961. Primer mural a Alemanya per a la sala de conferències del Beethovenhalle de Bonn. Són dues peces *Die siebengebirge* ('Els set turons') i *Der Rhein* ('El Rin').
- 1961. Mural mur gelosia per al Col·legi d'Arquitectes de Barcelona.
- 1962. És convidat d'honor a la mostra *Grès d'aujourd'hui, d'ici et d'ailleurs*, al château de Retilly.
- 1962. Participa a *Maîtres potiers contemporains*, al Musée d'Arts Décoratifs de París.
- 1962. Exposició individual a la Kunstverein de Colònia.
- 1962. Mural *Industria* per a la societat Babcock & Wilcox de Bilbao.
- 1963. Exposició *Angewandte kunst in Europa nach 1945*, Museum für kunst und Gewerbe, Hamburg.
- 1963. Exposició a la galeria Sur, de Santander.
- 1963. Columna per a l'hotel Cap sa Sal, Begur.
- 1964. Col·laboració amb Salvador Dalí en el projecte Osborne. Cumella dissenya el tap de l'ampolla.
- 1964. Exposició a la galeria René Metras, a Barcelona.
- 1964. Mural *Homage to Gaudí*. Per al pavelló espanyol de la Fira Mundial a Nova York.
- 1965, 1966. Murals per a la botiga Barbany de Granollers.
- 1965. Mural a la fàbrica INA, a Barcelona.
- 1966. Exposició al Gewerbemuseum de Zurich.
- 1966. Mural per a la seu d'Olivetti, a Madrid.
- 1967. Murals a la fàbrica Shaeffler de la ciutat d'Herzogenaurach, prop de Nuremberg.
- 1967. Exposició a la Neue Sammlung de Munic.
- 1968. Exposició a la galeria Alice Pauli, de Lausana.
- 1971. Exposició al Museum für Kunst und Gewerbe d'Hamburg.
- 1971. Participa en la I Mostra Internacional d'Art homenatge a Joan Miró.
- 1971. Forma part del jurat de la primera edició del Concurs d'Art Jove de Granollers, que veurà les edicions de 1971, 1972 i 1973.
- 1972. Mural per a l'empresa Sandoz, a Barcelona.
- 1973. Exposició a la sala Vallparadís, de Terrassa.
- 1973. Convidat d'honor i membre del jurat a la mostra *Exempla'73*, a Munic.
- 1974. Fa les primeres litografies.

1974. Exposició a la galeria Dau al Set, de Barcelona. Obté el premi de l'Asociación de la Crítica de Barcelona.
1974. Exposició a la galeria Zarte de Bilbao.
1974. Exposició a la Fundación Rodríguez-Acosta, a Granada.
1974. Fa el pati d'escultures de la Caixa de Catalunya a Granollers.
1974. Mural de la Caixa de Catalunya a Granollers.
1975. Mural *Homenatge a Angel Ferrant*.
1975. Exposició al Museo de Arte Contemporáneo, a Madrid.
1976. Exposició a la galeria Ponce de Madrid.
1978. Mural per a la Mutua General de Seguros, a Barcelona.
1979. Exposició a la galeria Ruíz-Castillo, a Madrid.
1979. Participa en l'exposició Exempla79 a Munic.
1980. Exposició a la galeria Dau al Set, a Barcelona.
1980. Exposició al Palacio de Velázquez de Madrid. Li és concedit el Premio Nacional de Artes Plásticas.
1980. Exposició al Rosenthal Studio-haus d'Hamburg.
1981. Exposició al Centre de Lectura de Reus.
1981. Exposició al Rosenthal Studio-haus de Munic.
1981. Exposició a la Sala Luzán de la Caja de Ahorros de la Inmaculada, a Saragossa.
1982. Exposició al Museu Nacional de Ceràmica, l'Hetjens Museum, de Düsseldorf.
1982. Li és atorgada la creu de Sant Jordi. I també la medalla d'Or del FAD. És nomenat fill predilecte de la ciutat de Granollers.
1982. El Museu de Granollers li organitza una exposició que s'inaugurarà amb una conferència d'Alberto Sartoris.
1983. Exposició que la Generalitat de Catalunya li organitza al Centre d'Estudis Catalans, a París.
1983. Exposició al Centre de Cultura Bayer de Leverkusen.
1983. Exposició al Kulturgeschichte d'Osnabrück.
1983. Exposició a la galeria Rayuela, a Madrid.
1984. Realitza la medalla del Parlament de Catalunya.
1985. Antoni Cumella mor el 25 de gener.
1986. Exposició al Museo Español de Arte Contemporáneo de Madrid: *Homenaje a Cumella*.
1987. Exposició homenatge a Cumella al Cercle Cultural a Granollers de la Fundació Caixa de Pensions.
1988. Exposició a la galeria Dau al Set de Barcelona.
1990. Exposició monogràfica *Antoni Cumella* al Museu de Ceràmica de Barcelona.
1992. Exposició a la Sala d'Art Artur Ramon, a Barcelona, *El classicisme del torn: Artigas-Cumella*.
1995. Exposició *Antoni Cumella. Peces del s. xx* al Museu de Granollers.
2005. Exposició *Cumella, processos escultòrics* al Museu de Granollers.

